

**MOJ ARHIVSKI RAD
ILI
PRIMJER SREĐIVANJA ARHIVSKOG GRADIVA
BISKUPIJSKOG ARHIVA U KRKU***

Franjo VELČIĆ

UDK 930.255:262.3>(497.5)(210.7 Krk)“18/19“

Teologija u Rijeci – područni studij KBF

Rijeka, Omladinska 14

Izlaganje sa stručnog skupa

Preuređenjem dviju prostorija s drvenim podom u kojima je donedavna bilo smješteno arhivsko gradivo u neadekvatnim drvenim ormarima raznih veličina i oblika u biskupskom dvoru u Krku, dobio se novi Biskupijski arhiv spreman zaprimiti dvostruko više gradiva od prethodnog. Modernizacijom tih prostora su ostvareni i preduvjeti sređivanja postojećega i nadolazećeg arhivskog gradiva, odnosno sređivanja starih i kreiranja novih arhivskih zbirki i fondova. Nakon pregleda i sažetih opisa sadržaja i obima arhivskih fondova autor upozorava na važnost Biskupijskog arhiva u Krku u životu prošle i sadašnje svakodnevne otočnih zajednica Kvarnera.

Ključne riječi: arhivski fondovi, Biskupijski arhiv u Krku, 19. do 20. st., Franjo Velčić.

Keywords: archival fonds, Diocesan Archives of Krk, 19th to 20th c., Franjo Velčić.

Parole chiave: fondi archivistici, Archivio della diocesi di Krk, XIX-XX secolo, Franjo Velčić.

Na zamolbu gosp. mr. Elvisa Orbanića, ravnatelja Državnog arhiva u Pazinu, da na Seminaru za djelatnike u pismohranama župa Porečke i Pulske biskupije progovorim i djelatnicima Državnog arhiva u Pazinu i svećenicima Porečke i Pulske biskupije o svom dosadašnjem radu u Arhivu Biskupije Krk, trebao bih progovoriti kao »čovjek iz prakse«.

A moja praksa je sljedeća:

Premda sam u više navrata bio imenovan bibliotekarom i arhivistom Biskupskog ordinarijata u Krku,¹ tek od ovoga ljeta (rujan 2010. godine) mogu sa zadovoljstvom progovoriti o sadašnjem stanju Biskupijskog arhiva u Krku (u daljnjem tekstu: BAK), odnosno o mome radu u njemu, jer je cjelokupni arhiv biskupije bio prethodno premješten

* Ovo je tekst predavanja, koje je održano u sklopu jednodnevnog seminara za djelatnike u pismohranama župa Porečke i Pulske biskupije, u pripremi Državnoga arhiva u Pazinu i supripremi Biskupije Porečke i Pulske, u Pazinu, 11. listopada 2010.

¹ Zadnjim dekretom od 15. srpnja 2008., br. 478/2008. imenovan sam, pored ostalog, biskupijskim povjerenikom za arhive i knjižnice.

na drugo provizorno mjesto, dok nisu izvršeni nužni građevinski i interijerski zahvati za novu arhivsku postavu.

Staro arhivsko spremište

Dosadašnji arhiv bio je pohranjen u dvije prostorije biskupskog dvora u Krku s drvenim podom u neadekvatnim drvenim ormarima raznih veličina i oblika u kojima su na fiksnim policama bili naslagani fascikli i uvezane knjige različitih veličina pri čemu su, naročito fascikli poradi različite veličine, bili uglavnom na silu ugurani u pojedinim policama, te bi se pri tom obvezatno oštetio natpis, odnosno naljepnica koja je bila prilijepljena na pojedini fascikl, i time postajala nečitljiva. Nadalje, pri konzultiranju pojedinog fascikla, nerijetko je trebalo skidati gornje fascikle, odlagati ih na neprikladna mjesta, najčešće na pod ili na stol, i time bi se stvarao dodatni nered pri radu. Bilo je tu i raznih svežnjeva ili sveščića, kako je bio nekadašnji način arhiviranja: tj. svaki bi se spis formata A4 ili nešto veći, preklopio po dužini na pola i tako bi nastajali svežnjevi ili sveščići. Pri tome bi se tijekom višestoljetnog razdoblja oštetila od prašine, ili bivala izjedena od moljaca upravo sredina stranice koja je redovito bila ispisana. K tome, nametnulo se i pitanje nedovoljnog prostora te se počelo arhivsko gradivo slagati iznad ormara, onoliko koliko je visina stropa dozvoljavala. Prigodom konzultiranja tako spremljenog arhivskog gradiva uvijek se moralo penjati po stolicama, ljestvama da bi se došlo do traženog predmeta.

Novo arhivsko spremište

Novim preuređenjem spremišta dobilo se mnogo više korisnog prostora, upravo smijemo reći da je savršeno iskorišten prostor gotovo istih prethodnih gabarita. Budući da se na istom prostoru može pohraniti dvostruko više gradiva veća su i opterećenja. Stoga je najveći građevinski zahvat bio skidanje već trošnog drvenog poda i postavljanje nove betonske deke, nužno potrebne radi statike objekta i sigurnosne zaštite pohranjenog gradiva. Zatim, instalacija novih, suvremenih pokretnih polica – regala na tračnicama (često zvani kompaktusi ili kompakti), a posao je izvela profesionalna firma Aling d.o.o. iz Zagreba. Naime pokretnim regalima ostvaruje se i do dva puta veći smještajni kapacitet u odnosu na klasične police, a ugrađuju se u spremišta zatvorenog tipa. U to smo se mogli uvjeriti mons. pop Andrija Depikolozvane i ja, pri postavljanju pismohranskog gradiva u novouređeni prostor. Pri tome smo posvetili posebnu pažnju preglednosti svakog pojedinog arhivskog fonda.

Arhivski fondovi

Naime, na svega jednom (ukupno ih ima 8) pokretnom regalu pohranjeno je svih 416 fascikala **Redovitog protokola Biskupskog Ordinarijata**, koji započinju 1815. godinom, kada je nova austrijska vlast na ovim našim prostorima, nakon pada Mletačke Republike, zahtijevala od svake biskupije, pa dotično tome i od svake župe i dekanata, a ove potonje, tj. dekanate je upravo ona oformila, da vodi svoj redoviti protokol, odnosno urudžbeni zapisnik, poznati i kao djelovodnik, za sve odaslane i primljene spise. Vrijedi napomenuti

da je sveukupno arhivsko gradivo koje je prethodno bilo pohranjeno u tri velika, masivna drvena ormara prigodno za to napravljena, sad stalo u jednu jedinu pokretnu stalažu!

Među povijesnim arhivskim fondovima koji se više ne razvijaju, odnosno institucije koje su prestale s radom i time ne produciraju novo arhivsko gradivo, smjestili smo **Školski arhiv** (oznaka: S) koji također počinje 1815. godine, a završava 1881. godinom, a ima u svom sastavu 112 fascikala + 2 kutije velikoga formata. Naime, kao što je upućenima poznato, u prvom razdoblju austrijske vladavine na ovim našim stranama pojedina biskupija imala je nadzor nad osnovnim školstvom što je kasnije prešlo u domenu ministarstva kulta i obrazovanja.

Treći fond po redu ima naziv: **Matrimonialia** (oznaka: M). Ovaj počinje 1798., a završava 1901., i sadržava 19 fascikala + 3 fascikla Crkvenog suda. Ovi ženidbeni procesi puni su genealoških stabala, važnih za genealoška i demografska istraživanja otočnog pučanstva.

Posebni fond pod brojem četiri je: **Stari arhiv Krčke biskupije**. Nazvan je tako jer sadrži arhivske spise prije sjedinjenja Krčke, Osorske i Rapske biskupije 1828. godine, te se odnosi samo na otok Krk. On je sređen kao zasebno tijelo. Počinje s godinom 1500. te seže do 1815. godine. U tim spisima ima pojedinih citata koji se pozivaju na spise iz XIII., XIV. i XV. st., ali samih spisa nema. Od početka te godine (1815.) počinje sustavni protokoliran arhiv (o tome postoji Naredba austrijske vlade br. 4677/531 od 3. IV. 1815.).

U tom trostoljetnom dugom vremenskom razdoblju izredao se na krčkoj biskupskoj stolici 21 biskup i nekoliko vikara. Bili su to svi, prema tadašnjim mletačkim zakonima sa područja Mletačke Republike, najvećim dijelom Talijani. Tek zadnji biskup u tom nizu bio je domaći svećenik – Ivan Antun Sintić (1792. – 1837.). Ovaj arhiv obuhvaća 34 svežnja spisa, jedan katastik i jednu rukopisnu uvezanu knjigu iz 1606. s prijepisima starijih dokumenata pod naslovom *Jura Ecclesiae Veglensis*, te 4 uvezane knjige bilježničkih spisa. Sada taj arhiv sadrži 40 fascikala i još pridodana tri sveska – fascikla. Navodimo nekada i sada zato što je taj stari arhiv bio popisani i inventariziran na zamolbu i prema uputama Historijskog arhiva u Rijeci, i to u tri navrata, tj. 1968., 1969. i 1970. godine. Popis su obavili tadašnji djelatnici Biskupskog ordinarijata u Krku, mons. Ivan Žic-Rokov i mons. Mihovil Bolonić. Taj njihov rad pod naslovom: »Popis starog arhiva Krčke biskupije«, tiskan je u *Vjesniku Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*.² Dakako da smo kod prijenesa arhivskoga gradiva sačuvali u potpunosti postojeći redoslijed pojedinih arhivskih fondova i njihovih dokumenata.

Zbog sadržaja i značenja BAK-a, njime su se dosada koristili razni povjesničari i istraživači u znanstvene svrhe. Prvi koji se njime koristio u naučne svrhe bio je kanonik Sv. Jeronima u Rimu dr. Ivan Crnčić, rodom iz Polja na otoku Krku. Zatim prepozit Stolnog kaptola u Krku mons. Mate Polonijo, a vrlo mnogo se u svojim znanstvenim radovima

² Ivan ŽIC – Mihovil BOLONIĆ, »Popis starog arhiva krčke biskupije«, *Vjesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, sv. XV, Rijeka, 1970., str. 341 – 365.

koristio podacima ovog arhiva dr. Vjekoslav Štefanić, a još prije ovih Giambattista Cubich, sve do Ivana Žica-Rokova i Mihovila Bolonića.³

Zatim je nastao fond **Biskupske menze** (oznaka: A) čiji je vremenski raspon od 1860. do 1917. godine. Sadržava 63 fascikala, a ostali spisi koji nisu bili sređeni uvršteni su u zasebnim kartonskim kutijama, suvremene produkcije Kartonaže VLAŠIĆ, iz Prigorja Brdovečkog, koja se bavi proizvodnjom kutija od bezkiselinskog, voodootpornog kartona, debljine 1,8 mm. Usput budi rečeno da su za njihove proizvode zainteresirani muzeji i arhivi iz Engleske, Nizozemske, Njemačke, Austrije, Mađarske, Irske, Francuske, Rusije, Turske, Saudijske Arabije itd. To smatraju hrvatskim pristupom konceptu čuvanja povijesnog gradiva, a sam koncept je nastao praćenjem rada i pristupa muzeja i arhiva u Hrvatskoj.

Uz ovaj fond po logici stvari spadaju razna blagajnička izvješća pristigla iz pojedinih župa i dekanata.

Najobimniji fond BAK-a tvori **Arhiv bivše Osorske biskupije** koji sadrži 148 fascikala različitog obujma. Njega su popisali prof. Vjekoslav Štefanić i prof. Leo Košuta, znanstveni suradnici JAZU-a i njihov je popis tiskan 1951. godine u knjizi *Starina JAZU* pod naslovom: »Arhiv bivše Osorske biskupije«.⁴ Ovaj arhivski fond još je jednom prezentiran javnosti radom Mihovila Bolonića pod istim nazivom na savjetovanju »Izvori za povijesti otoka Lošinja i Cresa«, a tiskan u *Otočkom ljetopisu Cres – Lošinj*.⁵

Naime, čim je Sveta Stolica 1822. godine imenovala krčkog biskupa Ivana Antuna Sintića za administratora vakantnoj Osorskoj biskupiji s izričito izraženom namjerom, da se u dogledno vrijeme ukine ta biskupija, biskup Sintić je zatražio od kapitularnog vikara Nikole Solisa, da obavi primopredaju arhiva predstavnicima Krčke biskupije, premda se Solis odlučno tome opirao. Ipak, primopredaja čitave biskupske kancelarije s arhivom obavljena je komisijski i to od 17. do 25. svibnja 1822. u Osoru. Tom je zgodom sastavljen prilično detaljan inventar arhiva u obliku primopredajnog protokola. No, arhiv je i dalje ostao u Osoru do definitivnog pripajanja i još mnogo godina kasnije.

Tek 10. srpnja 1851. poslao je krčki biskup Bartul Bozanić svoga kancelara, kasnijega krčkog biskupa Franju Anijana Feretića u Osor, da ondje digne i preveze u Krk arhiv bivšeg osorskog ordinarijata. Tri dana kasnije arhiv je već bio u Krku. Krčani su uvjerovali Osorane da treba prenijeti arhiv u Krk da bude pri ruci biskupskoj kancelariji za potrebe obrane prava same biskupije, pojedinih beneficija i sl.⁶

O tome u kakvom se stanju nalazio taj arhiv prije sadašnjeg preuređenja, gdje danas stoji na jednoj strani pokretne stalaže, opisali su točno 100 godina kasnije, tj. 1951. godine Štefanić i Košuta ovim riječima: »Taj mrtvi ili zatvoreni arhiv jedne bivše biskupije nalazi se danas u biskupskoj palači u Krku, u sobi, u kojoj je pohranjen i stari arhiv krčke

³ Detaljnije o korištenju arhivalija Biskupskog arhiva u Krku vidi: *isto*, str. 343.

⁴ Vjekoslav ŠTEFANIĆ – Leo KOŠUTA, »Arhiv bivše Osorske biskupije«, *Starine JAZU*, knj. 43, Zagreb, 1951., str. 289 – 332.

⁵ Mihovil BOLONIĆ, »Arhiv bivše Osorske biskupije«, *Otočki ljetopis Cres – Lošinj*, 5, Mali Lošinj, 1984., str. 209 – 227.

⁶ Usp. *isto*, str. 215 – 216.

biskupije. Sav je stisnut u jednom velikom dubokom ormaru s pretincima, u kojem su arhivski svežnjevi stavljeni u dva reda na pojedinim policama. Ormar je redovito zatvoren ključem, koji se čuva kod biskupskoga kancelara, tako da je osiguran od raznošenja i od miševa. Arhivalija ne stradaju ni od vlage, jer je prostorija posve suha.«⁷

Kronološki gledano ovaj arhiv danas obuhvaća gradivo od prvih desetljeća XVI. stoljeća pa do 1822. godine. Starijem arhivskom gradivu nema traga. Složen je raznoliko. Onaj najstariji dio uvezan je u debele sveske ili volumene, poneki i s više od 1000 listova, ili pak, u manje sveske s koricama od kartona.

Gradivo ovoga arhiva bio je dosad slabo iskorišten u svrhe povijesnih istraživanja, iako je već prošlo tri stotine godina, otkad se počeo prvi put eksploatirati. Koliko nam je dosad poznato, prvi je historijskim interesom istraživao iz toga arhiva Valerije de Ponte, zadarski arhidakon i lokalni povjesničar, prijatelj i suradnik Ivana Luciusa, koji je u Osoru boravio kao apostolski vizitator i vikar godine 1647. – 1649., a bio je otklonio čast osorskog biskupa, koju mu je bio papa podijelio. A poslije njega, osobito nakon prijenosa arhiva u Krk njime su se poslužili Ivan Črnčić, dr. Franjo Volarić i poznati češki slavista Josip Vajs prilikom svoga boravka u Krku. Ovaj je prikupio cjelokupno arhivsko gradivo koje se odnosi na slavensko bogoslužje u Osorskoj biskupiji i publicirao u zasebnom izdanju Staroslavenske akademije u Krku 1906. godine.⁸

Poslije Vajsa u naučne svrhe se koristio gradivom ovoga arhiva možda jedino franjevac trećoredac o. Stjepan Ivančić za svoju knjigu o povijesti franjevac trećoredaca po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i njihovoj porabi glagoljice.⁹

Slijedi također značajni fond pod nazivom: **Arhiv stolnog kaptola u Krku**. Ovaj se arhiv sastoji od svežnjeva spisa redovite administracije te od raznih knjiga kao što su: Knjige sjednica, najmova, uprave posjeda, desetine itd. Tu su sređeni i popisani spisi od 1500. godine do godine 1900., bilo redovite administracije bilo specijalnih predmeta kao što su: posjedi, parnice, ekonomska pitanja itd. Sve je to obuhvaćeno u 13 svežanja. I ovaj arhiv je popisao u drugoj polovici XX. stoljeća a popisivanje su izvršili Ivan Žic-Rokov i Mihovil Bolonić i popis objavili u *Vjesniku historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*.¹⁰

Poseban arhivski sektor čine razni fondovi koji su nastali iz ostavština pojedinih istaknutih članova Krčke biskupije, kao npr. **Ostavština dr. Franje Volarića**, osorskog župnika i dekana a kasnije krčkog župnika i kanonika krčkog Stolnog kaptola, a u dva

⁷ ŠTEFANIĆ – KOŠUTA, »Arhiv bivše Osorske biskupije«, str. 296; Autor ovih redaka se više puta osvjedočio o nespretnosti takvog pohranjivanja arhivskog materijala u dva reda po dubini ormara. Osim nepreglednosti arhiviranog materijala bilo je mučno svaki puta vaditi arhivalije s prednje strane da bi se došlo do spisa u pozadini ormara.

⁸ BOLONIĆ, »Arhiv bivše Osorske biskupije«, str. 221; usp. Joseph VAJS, *Memoria liturgiae slavicae in dioecesi Auxerensi*, Glagolitica, Publicationes Palaeoslavicae Academiae Veglensis, Fasc. 1. – 4.

⁹ Stjepan IVANČIĆ, *Povjestne crte o samostanskom III redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagolice u istoj redodržavi*, Zadar, 1910.

¹⁰ Ivan ŽIC-ROKOV – Mihovil BOLONIĆ, »Popis arhiva stolnog kaptola u Krku«, *Vjesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, sv. XVII, Rijeka, 1972., str. 279 – 296.

navrata i kapitularnog vikara i to od 1. IV. 1893. do 22. VIII. 1894. i od 19. VIII. 1896. do 23. III. 1897. Čitavo je arhivsko gradivo pohranjeno u jednoj kutiji i u 2 fascikla.

Ostavština kanonika i prepozita Stolnog kaptola, **dr. Ivana Kvirina Bolmarčića**, jednog od prvih arheologa u Osoru, u 4 sveska, odnosno fascikla.

Ostavština kanonika i prepozita **mons. Mata Polonija**, vrijednog sakupljača arhivskoga blaga i plodnog povijesnog pisca. Sve je arhivirano u 15 fascikala.

Ostavština više puta spomenutoga **mons. Ivana Žica**, Puntara, generalnog vikara i crkvenog povjesničara, osobito na području povijesti umjetnosti, u 25 svezaka.

Ostavština mons. Mihovila Bolonića, kancelara i crkvenog povjesničara još je u fazi sređivanja.

Prelazeći na suvremeniji način arhiviranja, koristeći već spomenute kartonske kutije zatvorene platnenim vrpčama, koje na sebi imaju poseban okrugli otvor zaštićen platnenom mrežicom s mogućnošću prolaza zraka, prešlo se na arhiviranje suvremenog gradiva. Tako npr. **ostavština dr. Antona Benvina**, profesora i rektora Hrvatskog papinskog zavoda sv. Jeronima u Rimu, spremljena je u 20 kutija rukopisne građe i korespondencije.

Ostavština dr. Ivana Vitezića, svećenika Krčke biskupije, emigranta i sveučilišnog profesora u Beču, pohranjena je u 22 kutije.

U tijeku je inventarizacija i tehničko opremanje u za to prigodno kupljene arhivske kutije, pristiglo rukopisno gradivo i korespondencija **dr. Marijana Valkovića**, sveučilišnog profesora na KBF-u u Zagrebu.

Važnost Biskupijskog arhiva u Krku

Budući da ovdje govorimo o središnjem crkvenom arhivu Krčke biskupije, posve je naravno da je najveći dio arhivskog gradiva zanimljiv upravo za crkvenu povijest, ali kroz crkvene zapise uočavamo kako preko crkvenog poslovanja neprestano probija javni i privatni život naroda, i to naročito zato, što je to bilo vrijeme, kad je Crkva imala veliki utjecaj u javnom i privatnom životu pojedinaca. Prema tomu se kroz sve protokole, kroz sva ekspedirana i primljena akta može pratiti organizacija i duh poslovanja biskupskog ordinarijata, koji se u glavnim crtama prilagođuje općim prilikama vremena. U zaključnom premišljanju nad postojećim Biskupijskim arhivom u Krku možemo parafrazirati neke zaključke Vjekoslava Štefanića i Lea Košute nakon višemjesečnog upornog sređivanja arhivskog gradiva u Krku. Naime, u tom arhivskom zapašenom gradivu, koji obuhvaća vrijeme od početka XVI. stoljeća do naših dana, možemo osjetiti dah humanizma u klasičnom latinskom jeziku, ali i prodiranje živoga jezika, i to ne samo talijanski, koji je od početka XVII. stoljeća prevagnuo nad latinskim u kancelarijskom poslovanju, nego prodiere i hrvatski jezik, pretežno na glagoljskom, a manje na latiničkom pismu, i to samo u podnescima seoskih župa i kapelanija, franjevačkih trećoredskih samostana i pojedinaca. Zato u našim biskupijskim i župnim pismohranama nalazimo obilje dokaza o etničkim i jezičnim pitanjima. O tom ima toliko obilje podataka da se kristalno jasno vidi, kako je kroz ovih nekoliko stoljeća na kvarnerskim otocima hrvatski element zastupan gotovo

stopostotno. To se tiče i otočnih gradova, središta mletačke vlasti. Premda je u to vrijeme prevladalo uvjerenje, da je samo talijanski jezik kulturni jezik, jezik svjetovne i crkvene vlasti, jezik škole i prosvjete. Hrvatski je jezik ostao jezikom obitelji radnika i seljaka, ali i jezik crkve, jezik korizmenih propovjednika i ispovjednika, jezik liturgijskih slavlja.

Budnost nad vjerskim moralom puka ispunila je mnoge i mnoge listove arhiva drugim vrlo važnim gradivom za demografska i migraciona istraživanja. Tako npr. u arhivu bivše Osorske biskupije »to su u prvom redu godišnji izvještaji župnika o stanju duša i u vezi s time o uskrsnoj ispovijedi i pričesti. U tim izvještajima možemo kroz dva stoljeća pratiti za svako pojedino selo: ukupan broj stanovnika, posebno ženskih, posebno muških, posebno djece; često su svima popisana imena i prezimena, rodbinska veza pa i zanimanje, podrijetlo i sl.«¹¹

Posebno značenje i povijesnu važnost imaju tzv. vizitacije »što su ih u smislu crkvenih kanona obavljali od vremena do vremena sami biskupi ili njihovi zamjenici po svim i najzabavnijim mjestima ispitujući i zapisujući sve detalje o crkvama, oltarima, bratovštinama, životu klera, i naroda itd. Što kasnije, interesiranje je vizitatora sve detaljnije. Stoga u tim zapisnicima vizitacija nalazimo obilje gradiva: tu su popisi i opisi svih i najmanjih crkava i oltara često s podacima o njihovoj gradnji, o njihovim kipovima i slikama, o njihovu ekonomskom stanju, imovine, upravljanju, a posebno su njihovi inventari pokretnih stvari, osobito knjiga; specijalno nalazimo tu podataka o liturgijskom životu, naročito o glagoljskom obredu, jeziku naroda i slično; nalazimo i popise inventara župnih i kaptolskih arhiva; pri personalnim vizitacijama nalazimo ne samo personalne podatke o župnicima i kapelanima, nego i popis njihovih knjiga, njihov rad i odnos prema puku; kod ispitivanja o narodu nalazimo podatke o njegovu životu i običajima, o vjeri i praznovjerju, a u pojedinim slučajevima i o njihovu zanimanju, jeziku i čak pjesmama. Sve u svemu – vizitacije daju prvorazredan historijski materijal.«¹²

Za ekonomiju otoka kao i cijelog kvarnerskog područja nalazimo također mnogo gradiva u raznolikom obliku, a osobito u knjigama i spisima o prihodima i rashodima crkava, crkvenih ustanova, bratovština. Bile su to knjige koje poznamo kao knjige »Datja i prijatja«, tj. knjige primitaka i izdataka iz kojih možemo višestruko proučavati ekonomsko stanje određene ustanove i dotičnog povijesnog vremena.¹³

¹¹ ŠTEFANIĆ – KOŠUTA, »Arhiv bivše Osorske biskupije«, str. 305.

¹² *Isto.*

¹³ Usp. Anđelko BADURINA, *Datja i prijatja, primici i izdaci samostana franjevac trećoredaca glagoljaša u Martinšćici na otoku Cresu, Knjiga I. 1578-1618.*, Povijesni arhiv Rijeka, Posebna izdanja 12, Rijeka, 1995.

SAŽETAK

Moj arhivski rad ili primjer sređivanja arhivskog gradiva Biskupijskog arhiva u Krku

U svezi ove središnje biskupijske pismohrane ostaje otvoreno pitanje da li dopremiti u Krk i arhiv bivše Rapske biskupije koji se nalazi u sklopu župne kuće u gradu Rabu? Naime, opće je već prihvaćena praksa da se umjetničke tvorevine, pa tako i arhivi i biblioteke ne iznose iz svojih mjesta nastajanja i dosadašnjeg čuvanja. Tendencija je da ostanu »in situ«, tamo gdje su nastali, međutim, svakako treba voditi računa i o prikladnosti čuvanja, a i prikladnosti i mogućnosti konzultiranja što ostaje i dalje otvoreno, teoretsko i praktično, pitanje. Pored ovih pitanja koja su u kompetenciji viših crkvenih (i državnih?) instanci, ipak ostaje krajnje pitanje: koja je uloga i mjesto pojedinog župnika u svemu tome? Svećenici, župnici i kapelani, koji također svaki u svom župnom stanu imaju i župni arhiv, trebaju biti svjesni da je i to župno arhivsko blago, makar u manjem obimu, usko međuovisno s onim arhivskim spisima koji se čuvaju u biskupskom arhivu. No, jasno je svima, da svi nemaju, niti moraju imati poseban interes i afinitet za to vrijedno arhivsko gradivo, ali je potrebno da svatko pojedinačno bude upoznat s vrijednošću i jedinstvenošću takvog gradiva i da se poduzme barem ono osnovno što je nužno potrebno, a to je, da se vodi računa o dotičnom prostoru u kome se arhivsko gradivo čuva, da bude suh, zaštićen od životinjskih uljeza, sve dotle dok ne dođe netko tko će ga, ako je to potrebno, urediti, poštujući, koliko je to više moguće, njegov interni, uglavnom, prvobitni red nastajanja i sva ona pravila koja nameće suvremena struka o pismohranama.

SUMMARY

My archival work or an example of the rearrangement of archives of the Diocesan Archives in Krk

With regard to these central diocesan archives, the question of whether to transfer to Krk the archives of the former Rab Diocese, which is now in the custody of the Rab Rectory, remains open. Namely, it is now a widely accepted practice that artistic creations, including archives and libraries, should not leave their point of creation and present custody. The tendency is to leave them »in situ«, where they were created. However, care must be taken to keep them in proper conditions, and also to provide adequate access for consulting, which remains an open theoretical and practical question. Apart from these questions, which are under the competence of higher ecclesiastical (and state?) authorities, the ultimate question remains: what is the role and position of a parish priest in this matter? Priests, parish priests and chaplains keep parish archives and must be aware that this parish

treasure, even if of a lesser stature, is closely linked to archival documents kept in diocesan archives. Obviously, not all of them have, nor are they required to have, a particular interest and affinity for such valuable archival material. Nevertheless, all of them should learn the value and uniqueness of the material and take at least basic steps to preserve it, namely, to take care of the environment where the archives are kept (the room must be dry and protected from animals) until somebody comes who will arrange it respecting, as much as possible, its internal, mostly chronological, order of creation and all the rules of modern archival profession.

RIASSUNTO

Il mio lavoro archivistico o esempio del riordinamento del materiale archivistico dell'Archivio della diocesi di Krk

In riferimento al presente archivio centrale della diocesi resta aperta la questione se riportare a Krk anche l'archivio della ex Diocesi di Rab che si trova dentro la casa parrocchiale nella città di Rab? Infatti, la prassi ormai accettata è di lasciare le opere d'arte e così pure gli archivi e le biblioteche nei propri luoghi di produzione e di primaria custodia. La tendenza è di lasciarli »in situ«, dove sono stati creati, però bisogna tener conto delle condizioni per la custodia, delle possibilità di consultazioni che resta tuttora una questione aperta, teorica e pratica. Oltre a queste questioni che sono di competenza delle maggiori istanze ecclesiastiche (e statali?) rimane la questione finale: qual'è il ruolo ed il posto di ogni singolo parroco in tutto questo? I sacerdoti, i parroci ed i capelani che nelle loro abitazioni parrocchiali possiedono anche un archivio parrocchiale devono essere consapevoli del fatto che quello è anche il tesoro archivistico parrocchiale, anche se nel volume minore, che è strettamente collegato ai documenti archivistici che sono custoditi nell'archivio della diocesi. Ma, è chiaro a tutti che non tutti hanno ne devono avere l'interesse particolare ne affinità per questo materiale archivistico di valore, però è necessario che ognuno sia a conoscenza del valore e della singolarità di questo tipo di materiale e di fare almeno quello indispensabile, e cioè di prendersi cura dei locali in cui vengono custoditi i materiali d'archivio, di tenerli asciutti, protetti da intrusi fino al momento in cui qualcuno, se è necessario, li sistemi, pulisca, rispettando, quanto più possibile, l'interno ordine, in prevalenza cronologico, della produzione e tutte le regole che ci impone la professione contemporanea sugli archivi.